

3. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України : постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 878. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-п#Text>.

4. Про затвердження Положення про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України : наказ МВС України від 03.11.2015 № 1343. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1390-15#Text>.

5. ДНДЕКЦ МВС. Експертна служба МВС. URL : <https://dndek.mvs.gov.ua/дндекц-мвс/>.

Олександр КРИВОПУСК

викладач кафедри криміналістики
та домедичної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна),
доктор філософії в галузі права
<https://orcid.org/0000-0003-4889-5205>

**ЩОДО ВПЛИВУ РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ НА ФОРМУВАННЯ
СПОСОБІВ ВЧИНЕННЯ ЗЛІСНОГО НЕВИКОНАННЯ ОБОВ'ЯЗКІВ
ПО ДОГЛЯДУ ЗА ДИТИНОЮ**

Серед складових елементів структури криміналістичної характеристики центральне місце посідає спосіб вчинення кримінального правопорушення.

Саме під впливом зазначеного елемента формується слідова картина. Прояви способу в матеріальному чи віртуальному середовищі дають змогу мати доказову базу, висунути версії, встановити особу злочинця тощо [1, с. 25].

Крім того, розкриття способу дозволяє вибрати найбільш раціональний перелік слідчих (розшукових) та процесуальних дій, необхідних для всебічного та повного виконання завдань кримінального провадження.

Переходячи до розкриття окремих елементів способів вчинення злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною, пропонуємо взяти за основу підхід, відповідно до якого під досліджуваною дефініцією розуміють об'єктивно і суб'єктивно обумовлений комплекс дій суб'єкта до, в момент і після скоєння ним злочину, пов'язаний з використанням відповідних знарядь і засобів, та такий, що залишає різні сліди, які характеризують сутність події, своєрідність поведінки злочинця, його окремі якості, навички [2, с. 410].

Отже, можна сказати, що спосіб учинення злочину є головним і єдналим елементом, за допомогою якого можна дослідити виявлені у процесі аналізу зв'язки між всіма структурними елементами криміналістичної характеристики [3, с. 23].

Безумовно, треба враховувати той факт, що вчинення злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною характеризується різноманітністю способів його вчинення, при цьому характер дій злочинця відбувається в конкретній обстановці, яка значною мірою і формує спосіб його безпосереднього вчинення.

З огляду на диспозицію ст. 166 КК України в цій категорії справ найбільш стали кореляційні зв'язки, на нашу думку, виникають між такими її елементами: «спосіб вчинення злочину» – «особа потерпілого» та «особа злочинця» – «спосіб вчинення злочину» [4, с. 285].

Оскільки одним із пріоритетних напрямів соціальної політики України визначається захист прав дитини, як однієї з найбільш вразливих верств населення, в умовах дії режиму воєнного стану способи вчинення злочинів, де потерпілими є діти, зазнають змін. Такий стан речей призводить до виникнення низки проблемних питань у процесі досудового розслідування, з одного боку. З іншого ж – вимагає постійного і систематичного вдосконалення методики розслідування кримінальних правопорушень шляхом дослідження способів вчинення злочину як одного з основних елементів криміналістичної характеристики.

За результатами дослідження питання способів вчинення злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною нами було виділено шість основних способів, які характерні вчиненню злочинів досліджуваної категорії, зокрема: байдуже ставлення до

небезпечних умов для проживання або життєдіяльності; залишення дитини без належного нагляду; створення неналежних умов щодо розвитку та соціалізації дитини; неналежне забезпечення потерпілої особи медичною допомогою; неналежне (в недостатній кількості) забезпечення продуктами харчування потерпілого; перекладання догляду за дитиною на інших (сторонніх) осіб.

Безперечно, режим воєнного стану, викликаний збройною агресією РФ, суттєво впливає на формування як способів вчинення злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною, так і на елементи криміналістичної характеристики в цілому, що суттєво впливає на процес досудового розслідування кримінальних проваджень досліджуваної категорії.

Як було зазначено вище, одним із найпоширеніших способів вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 166 КК України, є байдуже ставлення до небезпечних умов для проживання або життєдіяльності дитини. Дослідженням архівних матеріалів кримінальних проваджень встановлено, що вчинення злочину зазначеним способом характерне 54 % проваджень, кваліфікованих за ст. 166 КК України.

Серед зовнішніх ознак зазначеного способу у процесі дослідження нами було встановлено, що йому характерний такий елемент, як свідоме ігнорування вимог військово-цивільних адміністрацій щодо необхідності евакуації з територій, які розташовані в безпосередній близькості проведення активних бойових дій.

Дослідивши матеріали кримінальних проваджень, кваліфікованих за ст. 166 КК України, ми можемо констатувати тенденцію збільшення кількості вчинених кримінальних правопорушень зазначеним способом, яким характерний вказаний елемент.

За результатами дослідження матеріалів кримінальних проваджень встановлено, що у 2023 році кількість кримінальних проваджень, де злочинцями було проігноровано вимоги відповідних служб щодо евакуації з населених пунктів, які перебувають в безпосередній близькості від місць проведення бойових дій, становила 2 %. У 2024 році кількість зареєстрованих проваджень становила 5 %.

Ознайомленням з матеріалами кримінальних проваджень встановлено, що результатом байдужого ставлення до небезпечних умов проживання або життєдіяльності є загибель потерпілих, отримання тілесних ушкоджень, психологічні травми внаслідок артилерійських обстрілів або авіаційних ударів по населених пунктах, розташованих в безпосередній близькості від проведення активних бойових дій. Крім того, з початку повномасштабного вторгнення окремі райони були окуповані, внаслідок чого значну кількість дітей насильно було депортовано на територію РФ [5, с. 66].

При цьому варто відмітити, що нерідко злісне невиконання обов'язків по догляду за дитиною характеризується поєднанням елементів різних названих вище способів вчинення.

Отже, на формування способів злочинів, кваліфікованих за ст. 166 КК України, суттєво впливає і режим воєнного стану.

Свідоме ігнорування батьками потерпілої особи вимог військово-цивільних адміністрацій щодо необхідності евакуації з територій, які розташовані в безпосередній близькості проведення активних бойових дій, може мати як пряму загрозу життю та здоров'ю дитини (артилерійські обстріли, мінно-вибухові травми тощо), так і стати опосередкованою причиною настання тяжких наслідків і бути своєрідною умовою вчинення злочину в інший спосіб.

Зокрема, відмова залишення місць постійного проживання, які знаходяться в безпосередній близькості від проведення бойових дій, часто стає причиною погіршення якості життя. Це може бути виражено в обмеженні доступу до кваліфікованої медичної допомоги, створює неналежні умови щодо гармонійного розвитку та соціалізації дитини, може призводити до дефіциту або повної відсутності медикаментів, лікарських засобів і навіть продуктів харчування. Крім того, перебування потерпілої дитини у зазначеній обстановці негативно впливає на її психіку.

Під час проведення опитування представників соціальних служб Запорізької, Херсонської та Донецької областей 28 % опитаних заявили, що стикались із небажанням батьків або навіть перешкоджання останніх евакуації зазначеної категорії осіб.

Підсумовуючи викладене, треба зазначити, що режим воєнного стану, викликаний збройною агресією, має суттєвий вплив на формування одного з ключових елементів криміналістичної характеристики – способу вчинення злочину. Зокрема, нами було виділено окремим елементом відмову залишення місць постійного проживання, які знаходяться в безпосередній близькості від проведення бойових дій, як частини такого способу, як байдуже ставлення до небезпечних умов для проживання або життєдіяльності.

1. Бідняк В. А., Бідняк Г. С., Чаплинський К. О. Теоретичні, правові та праксеологічні засади використання спеціальних знань під час розслідування злочинів, пов'язаних із державним фінансуванням в галузі охорони здоров'я : монографія. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. 206 с.
2. Чаплинський К. О., Лускатов О. В., Пиріг І. В., Плетенець В. М., Чаплинська Ю. А. Криміналістика : підруч. для студ. вищ. навч. закл. 2-е вид., перероб. і допов. Дніпро : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2017. 480 с.
3. Павлова Н. В. Розслідування шахрайства при укладанні цивільно-правових угод щодо відчуження житла : монографія. Дніпропетровськ : Дніпропетр. ун-т внутр. справ, 2007. 216 с.
4. Єфімов М. М. Наукові диспути щодо структури криміналістичної характеристики злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2024. № 1. С. 284–290. DOI: 10.31733/2078-3566-2024-1-284-290
5. Кривокурс О. Г. Розслідування злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування : дис. ... д-ра філос. : 081. Дніпро, 2024. 226 с.

Anastasiia KUPRIANOVA
Director
of Dnipropetrovsk
Scientific Research
Institute of Forensic
Expertise
of the Ministry
of Justice of Ukraine
(Dnipro, Ukraine),
PhD in Law,
Associate Professor

Hanna BIDNIAK
Head of Criminalistics
and Premedical
Training Department
of Dnipro State
University
of Internal Affairs,
(Dnipro, Ukraine),
PhD in Law,
Associate Professor

<https://orcid.org/0009-0008-7874-8875>

<https://orcid.org/0000-0002-0515-9761>

SOME ISSUES OF MISSILES AND ROCKET WEAPONS RESEARCH IN MODERN CONDITIONS

Since 2014, units of the armed forces and other formations of the aggressor country have launched and continued an aggressive war against Ukraine and a full-scale invasion to change the boundaries of the territory and state border of Ukraine in violation of the procedure established by the Constitution of Ukraine. At the same time, the aggressor state systematically violates universally recognised norms of international law, human rights, including the right to life of civilians who have become hostages of terrorists in the occupied territory of Ukraine. The cynicism of the Kremlin's aggression, which includes active state support for terrorists, makes the killing of innocent civilians a commonplace everyday occurrence. Translated with DeepL.com (free version). Drawing the attention of the international community to Russia's ongoing military build-up on the border with Ukraine, in the temporarily occupied parts of the territory of Ukraine, in the Black and Azov Seas and in the territory of the Republic of Belarus, stressing that Russia has grossly violated and continues to violate the UN Charter and the basic principles of international law, as well as its obligations under the Memorandum on Security Assurances in connection with Ukraine's accession to the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons of 5 December 1994 (Budapest Memorandum), by which it guaranteed to respect the independence, sovereignty and existing borders of Ukraine and reaffirmed the non-use of weapons against Ukraine having annexed Crimea and occupied a part of Donetsk and Luhansk regions of Ukraine, the Verkhovna Rada of Ukraine appealed to the United Nations, the European Parliament, the Parliamentary Assembly of the Council of Europe, the OSCE Parliamentary Assembly, the NATO Parliamentary Assembly, the BSEC Parliamentary Assembly, governments and parliaments of foreign countries and called for continued support for the territorial integrity and sovereignty of Ukraine within its internationally recognised borders and the need for a peaceful resolution of the armed conflict provoked by Russia on the basis of universally recognised principles and norms of international law. However, on 24 February 2022, Russia announced a 'special military operation' on the territory of Ukraine and launched a full-scale armed aggression [1].